

Kaupunginhallitus § 89
Sosiaali- ja terveyslautakunta § 86

01.03.2021
02.06.2021

Hoivakotien asiakaspaikkoja ja palveluverkkoa koskevan valmistelun käynnistäminen

769/05.23/2021

Kaupunginhallitus 01.03.2021 § 89

Valmistelija: sosiaali- ja terveyspalveluiden johtaja Anneli Pahta,
anneli.pahta@salo.fi,

Taustaa, asian aikaisempi käsittely toimitelmissä

Salon kaupungilla on vanhuspalvelulain mukainen ikäihmisten hyvinvointia, terveyttä ja asumista koskevan suunnitelma, Vanhuspalveluiden kehittämisohjelma, Ikäystävällinen Salo. Sosiaali- ja terveyslautakunta on kehittämisohjelmasta päättäessään (18.12.2019) edellyttänyt, että ohjelman toimenpiteitä aletaan valmistella alkuvuoden 2020 aikana.

On ratkaistava

a) miten järjestetään korvaavat tilat nykyisen paikkamäärän ylläpitämiseksi,

b) miten järjestetään lisääntyneen ympärivuorokautisen hoidon tarve ja

c) mikä osuus hoivasta tuotetaan jatkossa itse omana toimintana.

Esitetyt vaihtoehdot:

1. omien uusien yksiköiden rakentaminen

(joko monta pientä yksikköä tai yksi iso yksikkö)

2. yksityisiltä palveluntuottajilta paikkojen ostaminen ostopalveluna tai palvelusetelillä tai

3. yksityiseltä toimijalta vuokratuissa tiloissa hoivan tuottaminen omana toimintana.

Kaupunginhallitus on hyväksynyt Vanhuspalveluiden kehittämisohjelman (1.6.2020) edellyttäen, että hoivakotien palveluverkkoa koskeva valmistelu käynnistetään vasta kaupunginhallituksen lähetekeskustelun ja päätöksen jälkeen. Lisäksi kaupunginhallitus edellyttää valmistelun pohjaksi perusteellisia kuntoarvioita sekä vaihtoehtoisia laskelmia koskien eri tilaratkaisuja ja kaava-alueita. Lisäksi tulee selvittää omien palveluiden ja ostopalveluiden suhde tulevaisuudessa. Kaupunginvaltuusto on 15.6.2020 hyväksynyt Vanhuspalveluiden kehittämisohjelman ja merkinnyt tiedoksi kaupunginhallituksen edellä mainitun lisäyksen.

Kehitysvammahuollon suunnitelma on hyväksytty sosiaali- ja terveyslautakunnassa 2.9.2020, kaupunginhallituksessa 14.9.2020 ja kaupunginvaltuustossa 21.9.2020 (Kehitysvammahuollon kehittämisohjelma 2020-2025). Asumispalveluiden osalta sosiaali- ja terveyslautakunta antoi evästyksenä jatkovalmisteluun, että luovutaan Isohärjnmäen kiinteistöistä ja kilpailutetaan 45 paikkainen yksikkö (15 paikka kehitysvammaisille ja 30 paikkaa ikäihmisille) vuokramallilla toteutettaviksi.

Kaupunginhallitus on 8.2.2021 päättänyt, että kehitysvammahuolto luopuu Isohärjänmäen asumisyksiköstä, kun korvaava tila on olemassa, ja valmistellaan ja toteutetaan asumisyksikön ostopalveluhankinta siten, että Saloon saadaan uusi asumisyksikkö, josta kaupunki ostaa tarvitsemansa asumispalvelut autismin kirjon asiakkaille. Kaupunginhallitus on samaisessa kokouksessaan ehdottanut, että kaupunginvaltuusto päättää, että valmistellaan ja toteutetaan kehitysvammaisten hoivayksikkö osana vanhuspalveluiden tulevaa palvelutarpeen kasvua kattamaan suunniteltua kokonaisuutta; tavoitteena voisi olla 70-80 paikkainen kokonaisuus, jossa kehitysvammahuollon tarve on 15+5 paikkainen yksikkö.

Kaupungin talousarviossa 2021 on asetettu vanhuspalveluiden palvelualueen keskeiseksi tavoitteeksi muun muassa tulevaisuuden asumis- ja palveluratkaisujen suunnittelun sekä kotona asumisen edistämisen (s. 95). Palvelualueen painopistealueena nähdään palveluntarpeen kasvu sekä ympärivuorokautisessa hoidossa että kevyemmissä asumis- ja palveluratkaisuissa. Kasvua on jo vuonna 2021 ja tulevaisuudessa merkittävästi enemmän ikääntyneiden määrän kasvaessa. Vuosien 2021–2025 aikana tarvitaan arviolta 20 ympärivuorokautisen hoidon paikkaa vuosittain. Lisäksi kotihoidon asiakasmäärän kasvu on vastaavalla ajalla arviolta noin 40 asiakasta vuosittain. (s. 96)

Hallituksen esitys sosiaali- ja terveystalouden uudistamiseksi (HE 241/2020 vp)

Toimitilojen siirtyminen hyvinvointialueen hallintaan

Kunnan soten käyttämät toimitilat siirtyisivät hyvinvointialueen hallintaan 1.1.2023 lukien. Kunnan omistamista toimitiloista laadittaisiin vuokrasopimus vähintään 31.12.2025 saakka. Hyvinvointialueella olisi yksipuolinen oikeus pidentää vuokrasopimuksen voimassaoloa vuodella. Jos tilat ovat kunnan vuokraamia tiloja, kunta siirtäisi vuokrasopimuksen hyvinvointialueelle. Esimerkiksi sosiaalihuoltolain mukaisiin asumispalveluihin (tuettu asuminen, palveluasuminen, tehostettu palveluasuminen) liittyvät vuokrasopimukset, joissa kunta on ensin vuokrannut asunnot kiinteistön omistajalta ja sen jälkeen vuokrannut ne edelleen varsinaisille asukkaille, siirtyisivät hyvinvointialueelle. Myös yhteisiä tiloja koskevat sopimukset siirtyisivät hyvinvointialueelle.

Hyvinvointialueelle eivät siirtyisi sellaiset toimitilat koskevat sopimukset, joissa kunta on sitoutunut osoittamaan ostajan tai lunastamaan kyseisen tilan omistukseensa sopimuskauden päätyttyä (kiinteistöleasing- tai elinkaarisopimukset). Kunnan sote-toimintaan liittyvä osakeyhtiömuodossa omistettu omaisuus, kuten kiinteistöosakeyhtiöiden tai muiden osakeyhtiöiden osakkeet, eivät siirtyisi hyvinvointialueelle, vaikka ne ovat irtainta omaisuutta. Hyvinvointialueelle siirtyisi vain kiinteistöosakeyhtiön kanssa tehty vuokrasopimus soten toimitiloista.

Hyvinvointialue päättäisi palveluverkostaan ja tarvitsemistaan toimitiloista itsehallintonsa puitteissa eli hyvinvointialueella olisi ratkaisuvallta asiassa. Suurin riski sille, ettei hyvinvointialue löytäisi sote-kiinteistölle uutta käyttötarkoitusta, on pienissä ja väestömäärältään taantuvissa, harvaan

asutuissa kunnissa erityisesti silloin, jos kyseessä on sosiaali- ja terveydenhuollon laitospalvelukäytössä oleva rakennus.

Osapuolilla olisi siirtymäkauden ajan, kolme vuotta aikaa sopeutua uuteen tilanteeseen. Siirtymäkauden aikana (2023-2025) kunta ei toimisi markkinoilla. Jos kunta siirtymäkauden jälkeen vuokraisi omistamiaan tiloja edelleen esimerkiksi hyvinvointialueelle, kunnan katsottaisiin todennäköisesti toimivan kilpailutilanteessa markkinoilla ja vuokraustoiminta olisi yhtiötettävä.

Linjaus valmistelun periaatteista ja aikataulusta

Ottaen huomioon, että vanhustenhuollon ja kehitysvammahuollon asumispalveluissa on tunnistettu selkeä palvelutarpeen kasvu, tulisi lisäkapasiteetin varmistamisen suunnittelu aloittaa pikaisesti. Lähtökohtana suunnittelulle on, että vanhuspalveluiden osalta ei ole tarkoitus korvata nykyisiä tiloja, vaan vastataan lisääntyvään palvelutarpeeseen. Kehitysvammahuollon osalta uudella yksiköllä (15 + 5 paikkaa) osin korvattaisiin nykyisiä paikkoja ja osin lisättäisiin kapasiteettia (10 paikkaa).

Nykyisten toimitilojen osalta olisi syytä jatkaa Hintan ja Kukonkallion kiinteistöjen kunnan selvittämistä. Kohteista on valmistunut toukokuussa 2020 kuntoarviot sekä korjaustapaehdotukset. Rakennuksissa tulisi suorittaa perusteelliset kuntotutkimukset mahdollisimman pian, jotta saadaan kattava käsitys rakennusten korjaustarpeesta. Kuntotutkimus antaa tietoa nimenomaan korjaussuunnittelua ja oikeiden korjausmenetelmien valintaa varten. Kuntotutkimuksessa tehdään rakenteeseen, rakenneosaan tai tilaan avauksia ja otetaan materiaalinäytteitä. Mikäli rakennuksia ei ole tarkoituksenmukaista saneerata, tulisi selvittää vaihtoehtoiset menettelytavat korvaavan kapasiteetin hankkimiseksi.

Tässä vaiheessa on tarkoituksenmukaista ja mielekästä säilyttää vielä kaikki ratkaisuvaihtoehdot avoimena. Suunnitellussa on myös tarpeen ottaa huomioon sote-uudistuksen voimaan tullessa järjestämislakien asettamat reunaehdot sote-kiinteistöjen käsittelylle.

Tavoitteena lisäkapasiteetin ja mahdollisen korvaavan kapasiteetin rakentamisessa on, että

- a. rakennuttajana toimii ulkopuolinen taho, ja kaupunki vuokraa tilat käyttöönsä ja edelleen asukkaille vuokrattavaksi, ja kaupunki tuottaa tiloissa asukkaiden tarvitsemat palvelut,
- b. kaupunki itse rakennuttaa tilat ja tuottaa tiloissa asukkaiden tarvitsemat palvelut tai
- c. kaupunki hankkii yksityisiltä palveluntuottajilta paikkoja ostopalveluna tai palvelusetelillä

Kaupunginjohtaja:

Kaupunginhallitus käy lähetekeskustelun ja päättää käynnistää hoivakotien asiakaspaikkoja ja palveluverkkoa koskevan selvityksen. Selvityksessä tulee ottaa huomioon vanhuspalveluiden kehittämissuunnitelmassa esitetyt

tavoitteet ja painotukset sekä ohjelmassa esitetyt ratkaisuvaihtoehdot. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota valmisteilla olevan sote-uudistuksen sote-kiinteistöjä koskeviin määräyksiin.

Kaupunginhallitus päättää, että vanhuspalveluiden ja kehitysvammahuollon yhteisen asumispalveluyksikön suunnittelu aloitetaan välittömästi. Alustavat selvitykset suunnittelutyön osalta esitellään kaupunginhallitukselle sekä sosiaali- ja terveyslautakunnalle toukokuussa. Lisäksi kaupunginhallitus päättää, että Hintan ja Kukonkallion kiinteistöissä suoritetaan tarkemmat kuntotutkimukset, jonka tulokset ja arviot korjaustarpeista ja korjaussuunnitelmasta esitellään kaupunginhallitukselle toukokuussa.

Kaupunginhallitus päättää järjestää asiasta maaliskuun aikana yhteisen iltakoulun sosiaali- ja terveyslautakunnan kanssa. Myös lopullisia päätösehdotuksia valmistellaan yhteistyössä lautakunnan kanssa.

Päätös

Kaupunginhallitus hyväksyi päätösehdotuksen.

Sosiaali- ja terveyslautakunta 02.06.2021 § 86

Valmistelija: vt. sosiaali ja terveyspalveluiden johtaja Anneli Pahta, anneli.pahta@salo.fi, p. 044 778 6000, vanhuspalveluiden johtaja Salla Lindegren, salla.lindegren@salo.fi, p. 044 772 6557 ja vs. sosiaalipalveluiden johtaja Katri Viippo, katri.viippo@salo.fi, p. 044 778 3000

Taustaa, asian aikaisempi käsittely

Kaupunginhallitus on 1.3.2021 päättänyt vanhustenhuollon ja kehitysvammahuollon hoivakotien asiakaspaikkoja ja palveluverkkoa koskevan valmistelun käynnistämisestä. Päätöksessä linjattiin valmistelua seuraavasti.

Palvelutarpeen kasvusta johtuva lisäkapasiteetin suunnittelu tulisi aloittaa pikaisesti. Suunnittelun lähtökohtana on, että vanhuspalveluissa ei korvata nykyisiä hoivakotitiloja. Suunnittelussa on kuitenkin tarkasteltu vanhuspalveluiden kaikki käytössä olevat tilat ja tämän pohjalta vanhuspalveluissa osin korvataan nykyisiä paikkoja ja osin lisätään kapasiteettia. Henkilöstön saatavuuden ja riittävyyden näkökulma on kuitenkin huomioitava kaikissa ratkaisuvaihtoehdoissa. Kehitysvammahuollossa osin korvataan nykyisiä paikkoja ja osin lisätään kapasiteettia.

Hintan ja Kukonkallion rakennuksissa suoritetaan perusteelliset kuntotutkimukset rakennusten korjaustarpeiden selvittämiseksi ja sen arvioimiseksi onko tarkoituksenmukaista saneerata tilat tai hankkia korvaavaa kapasiteettia.

Valmistelussa on tarkoituksenmukaista säilyttää vielä kaikki

ratkaisuvaihtoehdot avoimena ja ottaa huomioon mahdollisen sote-uudistuksen asettamat reunaehdot sote-kiinteistöjen käsittelylle.

Kevään aikana on järjestetty kaksi kaupunginhallituksen ja sosiaali- ja terveyslautakunnan yhteistä iltakoulua (22.3. ja 10.5.), joista viimeisimmässä oli läsnä myös vanhus- ja vammaisneuvostojen edustajat. Iltakouluissa käsiteltiin kaupunginhallituksen linjauksen pohjalta viranhaltijoiden esittelemiä vaihtoehtoisia ratkaisumalleja sekä valmisteluprosessia. Päätöksentekijät ohjeistivat viranhaltijoita jatkovalmistelujen osalta.

Vanhuspalvelussa ja kehitysvammahuollossa on kevään aikana tehty päätösten vaikutusten ennakoarvioinnit osana valmisteluprosessia (liitteenä). Arvioitiin miten valmistelussa olevat päätökset vaikuttaisivat erilaisten käyttäjä- ja kohderyhmien elämään ja toimintaan. Ennakoarviointeja on ollut toteuttamassa käyttäjien edustajat, asianomaisten yksiköiden henkilökuntaa sekä virkamiesasiantuntijoita.

Asian jatkovalmistelu

Edellä kuvattujen käsittelyvaiheiden perusteella on tarkoituksenmukaista ja perusteltua jatkaa valmistelua seuraavasti.

- 1) Salon keskustan tuntumaan, Alhaisten tontille, suunnitellaan senioritalo-kokonaisuus, jossa olisi ikäihmisten esteettömiä vuokra-asuntoja (40 asuntoa), tavalliseen palveluasumiseen tarkoitettuja asuntoja (20-30 asuntoa) sekä ympärivuorokautisen hoidon yksikkö (30 paikkaa). Kokonaisuuteen suunnitellaan mahdollisuuksien mukaan myös ikääntyneiden kehitysvammaisten asumisyksikkö (15 paikkaa + 5 tuetun asumisen paikkaa).

Ympärivuorokautisen hoidon yksikössä on jatkuvasti paikalla henkilökuntaa, mikä on omiaan vahvistamaan kaikkien talossa asuvien ikäihmisen turvallisuuden tunnetta. Omassa kodissa voidaan asua turvallisesti ja rauhallisesti mielen siitä riippumatta tarvitaanko hoitoa ja hoivaa säännöllisesti, ympäri vuorokauden, tai vain tilapäisiin arjen ja pärjäämisen haasteisiin.

- 2) Suunnitellaan välittömästi lisäpaikkojen tarvetta vastaavasti uusi, ympärivuorokautisen hoivan yksikkö kaupungin alueelle (30 paikkaa) Pyrkimyksenä avata yksikkö jo alkuvuodesta 2022. Tavoitteena on laajamittaisen yhteistyön rakentaminen hoivayksikön ja eri kumppaneiden välille, kuten oppilaitokset ja yritykset. Yksikön suunnittelussa on otettava huomioon, että kaupunki tai tuleva hyvinvointialue voi joustavasti, nopeasti ja mahdollisimman pienin kustannuksin tarvittaessa laajentaa yksikköä.

Hoivayksiköiden tulee olla jatkossa riittävän isoja, jotta hoivahenkilöstön resursseja voidaan käyttää mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla. Hoivayksiköiden sijainnin tulee olla henkilökunnan ja omaisten näkökulmasta helposti saavutettavia ja tilojen tulee mahdollistaa hoitotyön tekeminen modernilla ja työergonomiaa tukevalla tavalla. Hoivayksiköt tulee suunnitella niin,

että ne tarjoavat kodin omaiset ja modernit tilat asukkaille ja vetävät puoleensa alan ammattilaisia.

Tavoitteena on että, yksikkö toimii sijaintinsa ja toimintansa puolesta luontevana kumppanina alan oppilaitoksille ja yrityksille. Yksikkö toimisi terveydenhuolto- ja hoiva-alan opiskelijoiden työ- ja harjoittelupaikkana (sairaanhoitajat ja lähihoitajat) ja terveysteknologian käytön pilotointi yksikkönä. Terveysteknologian ja digitaalisten työvälineiden käyttöä tulee lisätä ikäihmisten hoidossa tulevaisuudessa, jotta voidaan vapauttaa hoitohenkilökunnan aikaa asukkaiden kohtaamiseen ja ihmistyötä vaativiin työtehtäviin.

- 3) Hintan ja Kukonkallion kuntotutkimuksissa tuli esille merkittäviä rakennusten teknisestä kunnosta aiheutuvia korjaustarpeita. Lisäksi rakennusten huonejako pitäisi suunnitella uudelleen, jotta ympärivuorokautisen hoidon yksikölle asetettavat toiminnalliset ja huonetiloja koskevat vaatimukset toteutuisivat.

Sote-uudistuksen kynnyksellä ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista eikä perusteltua, että kaupunki investoisi 16-18 miljoonaa euroa kyseisiin kiinteistöihin. Tällä hetkellä ei ole riittävästi tietoa hyvinvointialueen tulevasta palveluverkosta tai toiminnan suunnittelusta, joten näin mittavat ja kaupungin talouteen pitkällä aikavälillä merkittävästi vaikuttavat investoinnit on perusteltua jättää kaupungin ja tulevan hyvinvointialueen yhdessä suunniteltavaksi.

Jotta lain määrittämät edellytykset pitkäaikaisen hoivan järjestämisen osalta toteutuvat, tulee kaupungin tehdä suunnitelma laitospaikkojen muuttamisesta tehostetun palveluasumisen paikoiksi.

Hyvinvointialue vuokraa kaupungilta sosiaali- ja terveystaluiden tuottamiseen käytettävät tilat kolmeksi vuodeksi ja halutessaan yhdeksi optiovuodeksi. Sen jälkeen hyvinvointialueella ei ole velvollisuutta jatkaa tilojen vuokraamista kaupungilta. Sote-käytössä olevat tilat jäävät kaupungin omistukseen ja niihin kohdistuvat velat jäävät kaupungin vastuulle.

- 4) Osana kokonaissuunnitelmaa on ollut kehitysvammahuollon Isohjärnmäessä olevista kiinteistöistä luopuminen (Artturi;7 nuorta autismin kirjon kehitysvammaista asukasta ja 8 hoitajaa). Lisäksi tässä suunnitelmassa on tarkoitus vahvistaa Artturin kaltaista asumispalvelua lisäämällä yksikön asukaspaikkoja 6-8:lla. Suunnitelmana on ensisijaisesti löytää korvaavat tilat kaupungin olemassa olevista kiinteistöistä tai jos sopivaa kiinteistöä ei löydy ja asumispalvelu halutaan säilyttää omana tuotantona, on ratkaistava voidaanko tilat vuokrata yksityiseltä toimijalta (uudisrakennus). Viimesijaisena vaihtoehtona on hankkia Artturin asukkaiden palvelut ostopalveluna.

Vt. sosiaali- ja terveystaluiden johtaja:

Sosiaali- ja terveystalukunta esittää kaupunginhallitukselle ja edelleen kaupunginvaltuustolle, että jatketaan senioritalo-kokonaisuuden

suunnittelua Alhaisten tontille, sekä tiiviiseen yhteistyöhön ja kumppanuuteen perustuvan, hoivateknologiaan panostavan hoivayksikön suunnittelua kaupungin alueelle.

Lautakunta esittää kaupunginhallitukselle ja edelleen kaupunginvaltuustolle, ettei kaupunki ryhdy tässä vaiheessa investoimaan mittavassa määrin Hintan ja Kukonkallion rakennusten korjaustoimenpiteisiin tai muuttamaan rakennusten tilaratkaisuja nykypäivän vaatimuksia vastaavaksi. Tavanomaisia ja välttämättömiä kunnostustoimenpiteitä suoritetaan harkiten.

Lautakunta esittää edelleen kaupunginhallitukselle ja kaupunginvaltuustolle, että kehitysvammahuollon valmistelua jatketaan kohdassa 4 esitettyjen suuntaviivojen mukaisesti siten, että viimesijaisena vaihtoehtona on hankkia Artturin asukkaiden palvelut ostopalveluna.

Vanhusneuvostolle ja vammaisneuvostolle annetaan mahdollisuus vaikuttaa heidän tarvitsemiensa palveluiden suunnitteluun ja valmisteluun. Tätä tarkoitusta varten lautakunta päättää pyytää vanhus- ja vammaisneuvostolta 14.6. mennessä kuntalakiin perustuen (27 ja 28 §) kannanotot nyt valmisteilla olevasta asiasta ja suunnitelmista.

Pöytäkirja tarkastetaan tämän pykälän osalta heti kokouksessa.

Päätös:

Merkittiin, että tämän asian osalta kokouksessa oli asiantuntijana Laura Tuominen. Tuominen poistui kokouksesta tämän asian esittelyn jälkeen klo 18.00.

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi päätösehdotuksen yksimielisesti.

Pöytäkirja tarkastettiin tämän pykälän osalta heti kokouksessa.

Sosiaali- ja terveyslautakunta piti tauon klo 18.06-18.15.